

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vliegen

1 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- Het dak vertoont een ronding die stijgen of dalen / landen suggereert.
- De pijlers en/of de wanden die het dak ondersteunen zijn schuin naar buiten gericht; dit suggereert een opwaartse beweging.
- De pijlers zijn via een lus met het dak verbonden en daardoor wordt een 'looping' gesuggereerd (als bij straaljagers of stuntvliegen): de beweging van opstijgen, duiken en weer snel optrekken.

per juist antwoord

1

2 maximumscore 3

drie van de volgende antwoorden:

- Door het steil oplopende plafond en/of de schuin geplaatste ramen en/of de stroomlijn van de pijlers en/of de scherpe hoek (van het dak met de ramen) wordt je blik het luchtruim ingestuurd.
- Doordat de raampartijen niet vlak maar gebogen zijn, wordt windkracht of luchtdruk gesuggereerd (krachten die een rol spelen bij het vliegen).
- Het plafond is een groot massief hangend vlak: dat geeft een illusie van een wolkende boven je of van een object (zeppelin, luchtballon) dat zich door de lucht voortbeweegt.
- De enorme schaal roept een ervaring op van een grootse gebeurtenis die je te wachten staat als je gaat vliegen.

per juist antwoord

1

3 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- Gewapend beton is zo sterk en relatief licht dat een grote ruimte ermee overspannen kan worden (zonder steunpunten).
- Beton kan in allerlei vormen gegoten worden: hier is een plastisch, hangend dak (schaaldak) gemaakt.
- Er zijn grote glasgevels mogelijk omdat het dak slechts op enkele pijlers hoeft te rusten (waardoor de gevels geen dragende functie meer hebben).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2 twee van de volgende antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> – Alle gevels zijn van glas en daardoor maakt het gebouw een transparante indruk (ook 's avonds, als de hal verlicht is). – De vloeiende, omhoog gerichte vormgeving maakt het gebouw slank en/of elegant. – De pijlers steken door (open sleuven in) het dak en doorbreken zo de massiviteit van het dak. – De lichte kleur maakt het gebouw optisch minder zwaar.	
	per juist antwoord	1
5	maximumscore 3 drie van de volgende antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> – De stoelen zijn gestroomlijnd en/of plastisch van vorm (zonder rechte lijnen). – De stoelen lijken uit één ononderbroken vorm te bestaan (waarin de constructieve elementen versmolten zijn). – Stoelen en tafelbladen lijken te zweven en/of lijken licht van gewicht: ze steunen slechts op één dunne poot. – Het meubilair is licht van kleur.	
	per juist antwoord	1
6	maximumscore 2 Antwoorden moeten de volgende strekking hebben: <ul style="list-style-type: none"> • Kleimodellen zijn driedimensionaal en geven meteen een plastisch ruimtelijk beeld (ook van elke wijziging die je aanbrengt) van het 'sculpturale' ontwerp dat hij blijkbaar wilde maken • Om via tekeningen een driedimensionaal beeld te krijgen moet je verschillende aanzichten combineren. Dat is bij dit soort organische vormgeving lastig en/of inefficiënt (zonder computer)	1 1
7	maximumscore 1 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Vanuit het midden ontspringen twee vloeiend opbollende daken, organische 'vleugels', waardoor het gebouw doet denken aan een grote vogel die zojuist geland is of die weer op kan stijgen (Bij <i>Dulles Airport</i> is het dak meer een holle start- of landingsbaan).	

Vraag	Antwoord	Scores
8	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking te hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gebouw voor <i>Dulles Airport</i> drukt op een abstractere manier (dan TWA) het idee van vliegen uit: het suggereert die beweging in één zwierig gebaar en/of is veel transparanter en opener dan TWA en/of opent zich naar boven en roept daardoor associaties op met opstijgen • TWA is geslotener en/of zwaarder en logger en/of is meer naar beneden gericht en/of roept eerder associaties op met landen 	<p>1</p> <p>1</p>
9	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Functioneel: omdat de vorm voortvloeit uit de functie van vliegterminal: een grote hal (waar veel mensen in kunnen) met uitzicht op het vliegverkeer en/of een dynamische vormgeving die verwijst naar de functie van het gebouw • Expressionisme: omdat hij (met beton gebogen vormen maakt en) de dynamiek van het vliegen verbeeldt en daarmee een beleving of emotie oproept 	<p>1</p> <p>1</p>

Vallen

10	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Een eindeloze hoeveelheid lichamen valt <i>van een grote hoogte</i> en/of vaak <i>ondersteboven</i> naar beneden. – Groene duivels sleuren mensen bij de haren naar beneden. – Draken / slangachtige monsters bijten zich vast in de lichamen. – De lichamen vormen een (benauwend) opeengepropte massa. – De lichamen zijn naakt, waardoor ze extra kwetsbaar zijn. – Sommige figuren drukken door hun houding angst / wanhoop uit: ze krommen zich ter bescherming en/of zoeken dekking. 	
	<p>per juist aspect</p>	<p>1</p>

Opmerking

Wanneer alleen ‘vallen’ of ‘neerstorten’ is genoemd, geen scorepunten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 3 drie van de volgende antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> - De verticale en diagonale richtingen suggereren een stromende beweging van boven naar beneden, of: door de schuine en verticale richtingen lijkt de rode vuurzee naar beneden te stromen. - Door overlapping smelten de afzonderlijke vormen samen tot een (stromende) massa. - Lichamen en ledematen vormen door hun gevarieerde houdingen (van een afstand) een grillige, beweeglijke structuur (opsattend als water). - De lichtaccenten tegenover de donkere achtergrond maken het beweeglijk / glinsterend (als water).	
	per juist antwoord	1
12	maximumscore 1 Er zijn veel (ingewikkelde) perspectivische <i>verkortingen</i> te zien in de lichamen (die allerlei complexe standen aannemen), of: Rubens schildert de figuren op een overtuigende manier in veel <i>verschillende gecompliceerde houdingen</i> (waarbij ledematen in allerlei richtingen perspectivisch verkort zijn weergegeven).	
13	maximumscore 3 drie van de volgende aspecten: <ul style="list-style-type: none"> - het enorme formaat - de overdadige hoeveelheid mensen - de (zeer) dramatische voorstelling - de grote licht-donkercontrasten - de grote illusionistische ruimtewerking	
	per juist aspect	1
14	maximumscore 2 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Het lijkt of er een ramp heeft plaatsgevonden, omdat er in de nacht vanuit een grote hoogte mensen (en brokstukken) naar beneden vallen of springen (uit een brandend flatgebouw of vliegtuig) die door hun opgeheven armen (en handen met gespreide vingers) en gezichtsuitdrukking angst en paniek uitdrukken.	
	Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1

Vraag	Antwoord	Scores
15	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Door het grote licht-donkercontrast (met de achtergrond) lijken de kleuren licht te geven, waardoor het lijkt of de mensen fel verlicht worden of in vuur en vlam staan. – Door de ‘vlekkerige’ hanteringswijze lijken de mensen aangetast of doorschijnend. – De afgebeelde mensen zijn groot ten opzichte van de kleine huisjes beneden hen. Daardoor lijken ze van grote hoogte te vallen of te springen. – De kleuren zwart, rood, geel en wit roepen associaties op met vuur. – De rafelige contouren van sommige figuren doen denken aan branden of smelten. 	
	per juist aspect	1
16	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Richter: De figuren zijn afgesneden en vullen met zijn vieren het beeldvlak. De beschouwer bevindt zich dus op kleine afstand en ziet hen vlak voor zich naar beneden vallen (of behoort zelf tot de vallenden) • Rubens: Je ziet een hele massa figuren (van top tot teen), waardoor het standpunt van de beschouwer ver van de scène af is 	1 1
17	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De blauwe (of geelrode) lucht doet zonnig aan. – Door de witte jurk lijkt de vrouw een zwevende engel of een fee of een bruid: dat roept positieve associaties op met bijvoorbeeld (serene) schoonheid, smetteloosheid, geluk of in ‘de zevende hemel’ zijn. – De wapperende stof suggereert dat de vrouw vrij door de lucht vliegt of zweeft. – De vrouw bevindt zich boven de gewone wereld: vrij van de dagelijkse werkelijkheid of van beknellende banden of verplichtingen. – De foto’s geven in combinatie met elkaar een beeld van duikelen, zweven, vliegen, alsof de zwaartekracht geen vat op de vrouw heeft. 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
18	<p>maximumscore 3</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rubens: de <i>weergave / vormgeving</i> is heel realistisch of natuurgetrouw; de <i>voorstelling</i> is verbeelding, gebaseerd op een (bijbels) verhaal • Richter: de <i>voorstelling</i> is geïnspireerd door de realiteit van de huidige samenleving; de <i>vormgeving</i> is overwegend onrealistisch (en enigszins expressief) en/of de figuren zijn vrij plat (in plaats van plastisch) • Laing: het is een foto van een werkelijke (hoewel in scène gezette) gebeurtenis, of: een foto die niet digitaal bewerkt is heeft op zichzelf al een grote realiteitswaarde. Maar mensen kunnen niet vliegen en/of (mede) door de japon en het seriële ontstaat een onwerkelijk / droomachtig ‘verhaal’ 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Dansen

19	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het orkest op de voorgrond is afgesneden (waardoor de beschouwer zich er dicht bij bevindt) en/of we kijken van dichtbij tegen de rug van een van de orkestleden aan en/of we zitten dicht bij een andere bezoeker: de man rechtsonder wordt afgesneden door het kader. – We kijken enigszins van onderaf tegen de dansers op (net als de bezoeker rechtsonder), dus er wordt gesuggereerd dat de beschouwer dicht bij het podium zit. – De dansers zijn nagenoeg beeldvullend. – Er is weinig diepte in het schilderij: alles lijkt dichtbij. 	
	per juist aspect	1
20	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De vormen zijn (relatief) scherp afgebakend, waardoor ze uitgeknipt lijken en/of een statische indruk maken. – Veel vormen zijn gestileerd, waardoor de dansers en/of hun kleding van stijf materiaal lijken te zijn gemaakt. – Er is een tijdrovende systematische schilderwijze toegepast: dat geeft een ‘bevroren’ effect. – De herhaling van de benen (parallel aan de contrabas op de voorgrond) kent geen variatie en maakt daardoor de beweging vrij statisch. 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Seurat ontleedt de kleuren in kleine stippen van primaire en secundaire kleuren en wit. Deze worden optisch gemengd in het oog van de beschouwer. Schaduwpartijen worden niet donker gemaakt met zwart maar met kleur, hier met blauw.</p>	
	Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
22	<p>maximumscore 1</p> <p>pointillisme of divisionisme</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Neo-impressionisme en post-impressionisme mogen ook goed gerekend worden.</i></p>	
23	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Er is sprake van fragmentarische vormgeving, bijvoorbeeld het gezicht is in losse delen weergegeven. – Sommige elementen worden vaker (op verschillende momenten) weergegeven, bijvoorbeeld de armen / handen van de danseres. – Delen van het schilderij zijn onscherp / vervaagd / uitgeveegd weergegeven, bijvoorbeeld in de blauwe rok, die daardoor lijkt te wapperen. – Gebogen lijnen linksonder en rechts naast de rok werken als ‘vaartstrepen’. 	
	per juist antwoord	1
24	<p>maximumscore 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • futurisme • verschil: Het futurisme streefde naar het weergeven van beweging. Men kiest dynamische onderwerpen als auto's / treinen / paarden en hier een danseres. Het kubisme kent overwegend statische onderwerpen zoals stillevens (portretten, landschappen) • overeenkomst: Het futurisme neemt de <i>vormtaal</i> over van het kubisme en die bestaat uit gebroken / hoekige / geometrische vormen, fragmenten, herhaling en/of verschillende aanzichten in één beeld, <p>zoals in de danseres en/of haar jurk is te zien</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
25	<p>maximumscore 3</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Johns verbeeldt de dans op een <i>abstracte</i> manier of hij maakt een <i>nonfiguratief</i> schilderij: wat je ziet zijn sporen van het ritme en de beweging van de kunstenaar die kunnen worden opgevat als een dans van het penseel over het doek • kleur: Het schilderij bestaat uit (strepen in) dezelfde kleuren als de kostuumontwerpen, die over het vlak 'bewegen' als ledematen van dansers • compositie: De gekleurde strepen / arceringen zijn geordend in een grote boogvorm van linksonder (veel streepjes) naar omhoog en dan naar rechtsonder (weinig streepjes), als (meer of minder) dansers die zich over het vlak bewegen en meer of minder bewegingen maken, of (een of meer) dansers die, met hun voeten op de grondlijn (met de letters), verschillende kanten op buigen met hun lichamen 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Spetteren

26	<p>maximumscore 2</p> <p>de drie volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sokkel van visfiguren (en pauselijk wapen en attributen) – grote schelpvorm – de zeegod (met hoornvormige schelp) <p>Indien drie antwoorden juist</p> <p>Indien twee antwoorden juist</p> <p>Indien minder dan twee antwoorden juist</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>
27	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorstelling: <ul style="list-style-type: none"> De zeegod blaast het water door de hoornvormige schelp omhoog • vormgeving (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – De waterpartij 'vult' de open ruimte van het beeld en/of verbindt de zeegod met de schelpvorm en met het bassin. – Er ontstaat een symmetrische totaalvorm waarin de waterstromen het beeld (sierlijk en symmetrisch) omlijsten (en waarbij het water de dynamiek van het beeld versterkt). 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
28	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – veel gewelfde vormen die naar binnen en naar buiten golven (afwisseling van convex en concaaf) – het overdadige of uitbundige: de zeegod is bijvoorbeeld overdreven gespierd. – verschillende stofuitdrukkingen (gladde huid, ruwe schelp) die met elkaar contrasteren – (virtuoos) gebeeldhouwd met diepe inkervingen waardoor veel licht - donkercontrast ontstaat – Door het water ontstaat dynamiek ofwel echte beweging, of: als de fontein voluit sproeit ontstaan er grote bogen van water en is sprake van echte beweging. – De fontein is een overgang van verbeelding (kunstwerk) naar werkelijkheid (het echte water, de echte beleving van het natte water, de koelte, het geluid): een optimale theatrale illusie (die alle zintuigen aanspreekt). 	
	per juist aspect	1
29	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Dat is af te leiden uit de geestige, fantasievolle voorstelling en vormgeving: op het affiche zie je ongebruikelijke ‘objecten’ die water moeten gaan sproeien, zoals een hart, mond, hoed, grappige machientjes en kleurrijke fantasiedieren. Ook de vrolijke letters die in alle kleuren over het papier dansen, dragen bij aan dit idee.</p>	
	Indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
30	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Eén fonteintje is een muzieksleutel. – De fontein bewegen en draaien allemaal, waardoor een ‘waterballet’ ontstaat. – Het geluid van het neerkletterende water kan als muziek worden opgevat. – Eén fonteintje is een mond waar ‘waterzang’ uit komt. 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
31	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het gebruik van blow-ups, bijvoorbeeld een grote (losse) mond – Het zijn kermis- of lunapark-achtige vormen: ontleend aan volksvermaak (en niet aan ‘high art’). – de felle ‘commerciële’ kleuren zoals gebruikelijk in de reclamewereld 	
	per juist antwoord	1
32	<p>maximumscore 1</p> <p>twee van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het werk nodigt uit om te betreden en het publiek mag en gaat er ‘in’. – Het onverwacht verdwijnen en verschijnen van waterwanden maakt het spannend. – Je kunt je nat laten spuiten en dat is verkoelend en/of grappig. 	
	Indien twee aspecten juist	1
	Indien minder dan twee aspecten juist	0
33	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende verschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Heins fontein is een strak, geometrisch ontwerp en/of het water spuit verticaal omhoog in strakke vlakken (de Stravinskyfontein is figuratief / organisch / gevarieerd en het water spuit in allerlei richtingen). – De vorm van het werk van Hein is het water zelf (de Stravinskyfontein is in de eerste plaats een ‘bak’ met objecten), met het plateau als ‘sokkel’, of: de vorm van de fontein van Hein wordt voor het grootste deel bepaald door het water. – Het tijdaspect is een wezenlijk onderdeel van het werk van Hein, dat steeds een andere vorm aanneemt. – Hein creëert ruimtes waar de beschouwer in kan (en zijn eigen positie binnen het werk kan beleven). – Het werk kan verplaatst worden en/of is niet voor een bepaalde locatie ontworpen. – Terwijl de Stravinskyfontein naar muziek verwijst, verwijst de fontein van Hein naar architectuur. 	
	per juist verschil	1

Vraag	Antwoord	Scores
34	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben: Het water (<i>water dat stroomt</i>) vormt een scheiding tussen de wereld van de beschouwer en een andere wereld. De figuren lijken overledenen of schimmen, maar ze zijn niet begraven, <i>bevinden zich niet onder de grond</i>: ze kunnen ons nog bereiken.</p> <p>of</p> <p>De figuren komen uit het donker, uit de schaduw (<i>ze zijn in de schaduwen</i>) naar het licht. Het donker symboliseert hier de dood, het licht het leven: de doden zijn nog in de buurt van de levenden en/of zijn af en toe waar te nemen voor de levenden.</p> <p>of</p> <p>De figuren komen door het water (<i>water dat stroomt</i>) uit het donker naar het licht. In het christendom wordt (stromend) water geassocieerd met dopen en hangt de doop samen met de toetreding tot het eeuwige leven. Het donker kan dan opgevat worden als de erfzonde (die door het doopsel al dan niet symbolisch wordt weggenomen), het licht als het eeuwige leven van de ziel.</p>	
	Indien een relevant deel van een antwoord is gegeven	1
35	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende antwoorden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viola maakt geen driedimensionaal 'waterobject', maar een videoperformance (met personages) waarin water te zien is. - Viola's werk heeft een inhoudelijke of metaforische betekenis: water is de metafoor voor de scheiding en/of verbindt en scheidt leven en dood. - Viola's werk is niet speels of vermakelijk, maar meditatief / ernstig / reflectief.	
	per juist antwoord	1

Bronvermeldingen

---

afbeelding 1 t/m 5	Eero Saarinen
afbeelding 6,7	Peter Paul Rubens
afbeelding 8	Daniël Richter
afbeelding 9,10,11	Rosemary Laing
afbeelding 12, 13	Georges Seurat
afbeelding 14	Gino Severini
afbeelding 15, 16	Jasper Johns
afbeelding 17, 18	Jean Tinguely, Niki de Saint Phalle
afbeelding 19	Jeppe Hein
afbeelding 20, 21	Bill Viola

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.